DEEL II:

TECHNOLOGIE EN DIGITALI-SERING IN DE PRAKTIJK

HOOFDSTUK 3:
LEGAL TECH EN AUTOMATISERING

De opkomst van legal tech heb ik van dichtbij meegemaakt. Ik heb gezien hoe het begon met eenvoudige tools voor documentbeheer en hoe het nu explodeert met AI-gedreven oplossingen die de kern van het juridische werk raken. In dit hoofdstuk duiken we in legal tech en automatisering: wat het precies is, waarom het relevant is voor juristen in Nederland en Vlaanderen, en hoe het de praktijk verandert.

Wat is legal tech?

Legal tech, kort voor legal technology, omvat alle technologie, software en digitale tools die het werk van juristen, advocaten, notarissen, bedrijfsjuristen en overheidsjuristen efficiënter, sneller, nauwkeuriger en toegankelijker maken. Het is een brede paraplu die alles dekt wat ICT en innovatie raakt in de juridische wereld. Van eenvoudige automatisering tot geavanceerde AI-toepassingen: legal tech helpt bij het stroomlijnen van processen, het verminderen van repetitief werk en het verbeteren van de kwaliteit van juridische dienstverlening. Het gaat niet alleen om tools voor advocatenkantoren, maar om de hele keten: van studenten die research doen tot notarissen die akten opstellen, bedrijfsjuristen die compliance checken en rechters die dossiers analyseren.

Uit deze omschrijving blijkt dat legal tech veel breder is dan alleen AI. Legal tech omvat onder andere de automatisering van routinetaken. Denk aan documentautomatisering, contractreviewtools die risico's scannen of e-discoverysystemen die miljoenen pagina's doorzoeken. Legal tech omvat ook datagedreven tools, zoals voorspellende analyses voor rechtszaken, jurisprudentiezoekmachines met AI of dashboards voor matter management. Ook online platforms voor self-service juridisch advies, chatbots voor eenvoudige vragen of portals voor cliënten om documenten digitaal te ondertekenen, vallen onder legal tech. Daarnaast zijn er veel ondersteunende systemen, zoals casemanagementsoftware, factuuratietools, virtuele datarooms voor due diligence of blockchain voor veilige transacties.

In de Nederlandse en Vlaamse praktijk zien we legal tech volop. Misschien ben je bekend met initiatieven zoals de Legal Tech Map, die start-ups in de Benelux in kaart brengt, platforms als ClauseBase voor geautomatiseerde contracten, Henchman voor AI-ondersteunde research, of Legadex voor procesmanagement. Grote juridische kantoren werken doorgaans met geavanceerde AI-platforms zoals Legora, kleinere praktijken gebruiken tools als JuriBlox of Clocktimizer om werkprocessen te optimaliseren. Zelfs

de Rechtspraak en Vlaamse e-justiceprojecten integreren digitalisering om dossiers sneller en transparanter te maken.

De opbrengsten van legal tech in de dagelijkse praktijk

Minder tijd kwijt aan routine, meer aan waardevol werk

Een van de grootste veranderingen is de automatisering van routinetaken. Vroeger besteedden juristen uren of dagen aan het doorzoeken van jurisprudentie, het handmatig reviewen van contracten of het opstellen van standaarddocumenten. Nu doen AI-tools dat in enkele minuten. Ook juridisch onderzoek wordt razendsnel: tools zoals vLex, Legal Intelligence of AI-gedreven zoekmachines analyseren duizenden uitspraken, vatten relevante precedenten samen en doen suggesties voor argumenten. Een advocaat die vroeger een halve dag spendeerde aan research, krijgt nu in seconden een overzicht met bronvermeldingen en kan direct focussen op interpretatie en strategie. Vandaag de dag gaat het analyseren en opstellen van juridische contracten in een oogwenk. Platforms zoals ClauseBase, Spellbook of Robin AI scannen contracten op risico's, inconsistenties en ontbrekende clausules. In M&A-praktijken bij grote kantoren bespaart dat 20 tot wel 90% van de tijd. Met documentautomatisering wordt standaardwerk overbodig: tools vullen templates automatisch in met cliëntgegevens, genereren akten of pleitnota's. Notarissen gebruiken blockchaingebaseerde systemen voor veilige, automatische eigendomsoverdrachten.

Wat is het resultaat van al die ontwikkelingen? Studies van McKinsey schatten dat ongeveer 23% van de taken van advocaten geautomatiseerd kan worden met de huidige technologie (McKinsey Global Institute, 2017). Latere analyses van Deloitte en Thomson Reuters komen zelfs uit tussen de 25 en 35% tijdwinst door automatisering en AI.

Hoeveel tijd win je écht met legal tech?

Gemiddelde tijdsbesparing per taak in Nederlandse en Vlaamse juridische praktijken (2025-2026):

- Juridisch onderzoek & jurisprudentie: 60-80% tijdsbesparing
- Contractreview & due diligence: 50-70% tijdsbesparing
- Documentautomatisering: 70-90% tijdsbesparing
- Compliancechecks & risicoanalyse: 55-75% tijdsbesparing
- Matter management & declareren: 35-50% tijdsbesparing

Bron: McKinsey Global Institute, Thomson Reuters, Clocktimizer, Deloitte Legal Benelux 2025-2026

Wat levert legal tech écht op?

Terugverdientijd en besparingen in de Nederlandse en Vlaamse praktijk:

Toepassing	Gemiddelde besparing	Terugverdientijd
Documentautomatisering	60-85%	3-6 maanden
Contract Lifecycle Management	40-65%	6-12 maanden
AI-gedreven contractreview	50-70%	4-8 maanden

Toepassing	Gemiddelde besparing	Terugverdientijd
Legal Research-tools	55-75%	2-5 maanden
E-discovery & due diligence	45-70%	6-10 maanden

Bron: Deloitte Legal, Clocktimizer Benelux Report, LawVu & ClauseBase-klantdata 2025

In de praktijk betekent dit dat juristen meer tijd hebben voor cliëntgesprekken, onderhandelingen en creatieve oplossingen. En dat is essentieel in een markt waar cliënten snelheid en betaalbaarheid eisen.

Efficiëntere workflows en betere samenwerking

Legal tech optimaliseert het volledige werkproces. Moderne casemanagementsystemen centraliseren alle dossiers, bewaken deadlines en sturen automatische reminders. Papieren mappen die zoekraken behoren tot het verleden: alles is digitaal toegankelijk, ook vanaf afstand. Bij grote fusies en due diligence scannen AI-tools miljoenen documenten in uren in plaats van weken. Cliëntcommunicatie wordt naadlozer door veilige portals, digitale handtekeningen en chatbots voor eenvoudige vragen, wat het eindeloze e-mailverkeer sterk vermindert en de cliënttevredenheid verhoogt. Ook urenregistratie en facturatie verlopen grotendeels automatisch, met realtime inzichten in winstgevendheid per zaak.

Hoewel grote kantoren vaak vooroplopen, worstelen kleinere praktijken nog regelmatig met kosten of weerstand tegen verandering. Toch is de trend onmiskenbaar: AI is inmiddels net zo vanzelfsprekend als Outlook of Word. De resultaten: hogere omzet per fulltime equivalent, minder uitbesteding en de opkomst van nieuwe businessmodellen zoals vaste productprijzen in plaats van puur uurtarief.

Voorbeelden uit de praktijk

Documentautomatisering

Documentautomatisering is het proces waarbij software automatisch juridische documenten genereert op basis van vooraf gedefinieerde templates, regels en ingegeven data. In plaats van een document elke keer vanaf nul op te stellen, met alle risico's op copy-pastefouten, inconsistenties of vergeten clausules, vul je een slimme template met specifieke informatie, en de software bouwt het document voor je op.

Documentautomatisering omvat de volgende stappen:

1. Templates opstellen: jij (of je kantoor) maakt eenmalig een dynamische template in de software. Die template bevat vaste tekst, variabele velden (zoals naam cliënt, datum, bedrag), conditionele logica ('als dit, dan die clausule') en regels voor opmaak, nummering en taal.

2. Gegevens invoeren: via een vragenlijst, import uit een CRM-systeem, database of Excel of directe invoer vul je de benodigde data in. Denk aan: naam wederpartij, looptijd contract, non-compete ja/nee, etc.

3. Automatische assemblage: de software past de logica toe – voegt clausules toe of haalt weg, past voorwaarden aan, nummering, koppen/voetteksten – en genereert in seconden een kant-en-klaar document (meestal in Word, als pdf of beide).

4. Review en afronding: je controleert het document als jurist (want de eindverantwoordelijkheid blijft bij jou), past eventueel handmatig aan en ondertekent of verstuurt het.

Documentautomatisering levert directe en merkbare winst op. Naast enorme tijdsbesparing zorgt het voor hogere nauwkeurigheid en consistentie. Templates zijn centraal beheerd en altijd up-to-date met de laatste wetgeving. Dat vermindert risico's en verbetert de compliance. Daarnaast dalen de kosten en stijgt de schaalbaarheid. Kantoren kunnen meer werk aan met hetzelfde team, wat hogere winstmarges of vaste prijzen mogelijk maakt. Cliënten profiteren van snellere doorlooptijden en een professionelere ervaring, terwijl notarissen en advocaten zich kunnen richten op complexere, waardevollere werkzaamheden.

Toch is documentautomatisering geen wondermiddel. Het vraagt een aanzienlijke initiële investering in tijd en geld om goede templates te bouwen en te onderhouden. Softwarelicenties brengen ook kosten met zich mee, wat voor kleine kantoren een drempel kan vormen. Een ander risico is overautomatisering, waarbij te rigide templates leiden tot generieke documenten die de persoonlijke touch en nuance missen. Bij complexe zaken zoals internationale fusies of bijzondere echtscheidingen past automatisering vaak slecht. Daarnaast blijft menselijke controle cruciaal: de jurist is en blijft eindverantwoordelijk.

Contractmanagement

Contractmanagement is het volledige proces van het beheren van contracten gedurende hun hele levenscyclus, van creatie tot beëindiging. Het gaat om het systematisch opstellen, onderhandelen, uitvoeren, monitoren, naleven en uiteindelijk vernieuwen of beëindigen van contracten, met als doel risico's te minimaliseren, naleving te waarborgen, waarde te maximaliseren en efficiëntie te verhogen.

In juridische termen omvat contractmanagement alle stappen in de 'contract lifecycle':

1. Voorbereiding en creatie: identificeren van behoeften, opstellen van templates of eerste versies, risicoanalyse.

2. Onderhandeling en review: redlining, onderhandelen van clauses, juridische checks.

3. Uitvoering en ondertekening: goedkeuringsworkflows, e-signing, archivering.

4. Post-signaturebeheer (uitvoering): monitoren van verplichtingen, deadlines, prestaties (bv. betalingsvoorwaarden, deliverables), compliance met wetgeving (AVG, AI Act), risicobeheer.

5. Vernieuwing, wijziging of beëindiging: op tijd signaleren van expiratie, renegotiëren, afwikkelen van geschillen of exit.

Voorheen verliep dat proces handmatig: Excel-lijsten voor deadlines, papieren dossiers, e-mails voor reminders en veel reactief werk bij problemen (zoals een gemiste verlengingsdatum of non-compliance). Dat leidde tot hoge risico's op boetes, gemiste inkomsten of juridische geschillen, en tot veel tijdverlies voor juristen. Nu wordt contractma-

nagement steeds meer ondersteund door gespecialiseerde software (Contract Lifecycle Management-systemen of CLM-tools). Deze tools centraliseren alles: ze slaan contracten op in een veilige databank met zoekfunctie, ze geven automatische reminders voor kritieke data zoals opzegtermijnen en reviewdata. Ze bieden overzichtelijke dashboards voor alle actieve contracten, risico's en status. De tools kunnen worden geïntegreerd met andere systemen (CRM, ERP, accounting) om data realtime te synchroniseren.

Contractmanagement zorgt voor proactief risicobeheer en betere compliance. Automatische alerts voor deadlines, audit trails en centrale opslag voorkomen dat contracten ongezien verlopen of kritieke data worden gemist. Dat reduceert juridische risico's, boetes en gemiste kansen aanzienlijk. Daarnaast levert het enorme tijds- en kostenbesparingen op: wat vroeger verspreid was over Excel, e-mails en mappen, wordt nu gecentraliseerd. Dashboards geven realtime inzicht in actieve contracten, risico's en revenue-impact, waardoor juristen strategischer kunnen adviseren. Tot slot verbetert de samenwerking: juridische, inkoop-, sales- en financeteams werken in één systeem, wat e-mailverkeer vermindert en goedkeuringen versnelt.

Toch brengt contractmanagement ook uitdagingen met zich mee. De initiële investering in deze software, implementatie en training is vaak hoog. Succes hangt sterk af van de kwaliteit van de ingevoerde data en de adoptie door het team. Zonder goede invoer en draagvlak ontstaat er al snel een rommelig systeem naast het oude. Voor eenvoudige praktijken met lage contractvolumes kan een volledig systeem te complex en bureaucratisch aanvoelen. Bovendien blijft bij zeer complexe of unieke contracten veel handwerk nodig, en er zijn altijd risico's op leveranciersafhankelijkheid en beveiligingsissues.

Juridische chatbots

Juridische chatbots zijn AI-gedreven conversatietools die ontworpen zijn om juridische vragen te beantwoorden, informatie te geven, eenvoudige adviezen te formuleren of processen te begeleiden via natuurlijke taal (zoals je zou chatten met een persoon). Ze gebruiken grote taalmodellen (Large Language Models – LLM's), vaak gecombineerd met Retrieval-Augmented Generation (RAG) om antwoorden te baseren op betrouwbare bronnen.

Er zijn twee hoofdcategorieën juridische chatbots: die voor cliënten en die voor juristen. Chatbots voor cliënten of burgers helpen met alledaagse juridische vragen: 'Wat zijn mijn rechten bij een huurgeschil?', 'Hoe stel ik een bezwaarschrift op?', 'Wat betekent dit in mijn arbeidsovereenkomst?' Ze geven uitleg, stappenplannen of eenvoudige documentsuggesties, met vaak als doel drempels te verlagen voor mensen die geen advocaat kunnen of willen inschakelen.

Interne juridische chatbots zijn gebouwd voor advocaten, bedrijfsjuristen, notarissen of overheidsjuristen. Je uploadt dossiers, contracten of vragen, en de bot vat jurisprudentie samen, analyseert documenten op risico's, genereert conceptteksten en/of beantwoordt vragen over je eigen zaak.

Juridische chatbots bieden directe meerwaarde door hun 24/7 beschikbaarheid. Cliënten krijgen snel antwoord op eenvoudige vragen, zelfs buiten kantooruren, wat de cliënttevredenheid sterk verhoogt en leidt tot meer leads en een efficiëntere intake. Ze automatiseren routinevragen, ontlasten junioren en receptie en vergroten de toegankelijkheid tot recht voor particulieren en mkb's (Nederland) en kmo's (Vlaanderen) die geen advocaat kunnen betalen. Intern helpen gespecialiseerde bots juristen met research, samenvattingen en conceptteksten, waardoor er meer tijd overblijft voor strategisch werk. Bovendien zijn chatbots schaalbaar en relatief goedkoop in gebruik.

Toch brengen ook chatbots serieuze risico's met zich mee. Zelfs de beste modellen hallucineren nog regelmatig en geven soms foute of verouderde informatie. Daarnaast mogen chatbots in Nederland en Vlaanderen geen officieel juridisch advies geven, ze moeten altijd een duidelijke disclaimer tonen. Privacy is een ander groot aandachtspunt: cliëntgegevens invoeren in niet-in-Europa-gehoste tools is riskant en vaak in strijd met de AVG. Verder missen chatbots nuance, context en empathie, vooral bij complexe of emotioneel beladen zaken.

Vuistregels

Legal tech is breder dan AI. Begin waar de winst bewezen is: documentautomatisering, contractmanagement en research, niet bij de nieuwste hype.

Automatiseer geen chaos. Eerst de template en het proces op orde, dan pas de tool. Een rommelig proces wordt door software alleen maar sneller rommelig.

De tool levert een concept, geen advies. De jurist is en blijft eindverantwoordelijk, dus controleer elke output voordat die de deur uitgaat.

HOOFDSTUK 4:
KUNSTMATIGE INTELLIGENTIE IN HET RECHT

In dit hoofdstuk vind je uitleg over AI en de toepassingen ervan in de juridische wereld. Ik sta stil bij de juridische en ethische dilemma's bij het gebruik van AI in het recht, zoals bias, transparantie en aansprakelijkheid. Wat is AI eigenlijk, en hoe werkt het op een manier die je als jurist direct herkent? Hieronder volgt een eenvoudige basisuitleg.

Hoe AI werkt

Stel je AI voor als een extreem slimme, razendsnelle leerling die enorm veel voorbeelden heeft bestudeerd en daar patronen uit haalt. In plaats van regels die iemand programmeert (zoals in traditionele software: 'als X, dan Y'), leert AI zelf van data. Dat gebeurt grofweg in drie stappen. Eerst wordt het model gevoed met gigantische hoeveelheden tekst: arresten van de Hoge Raad en het Hof van Cassatie, miljoenen contracten, vonnissen, wetteksten, pleitnota's en juridische artikelen. Dat is de leerfase. Vervolgens leert het model verbanden herkennen. Niet zoals de mens dat doet, met logica en rechtsbeginselen, maar met statistiek. Het rekent, in de kern, heel veel kleine kansberekeningen tegelijk uit. Als je daarna een nieuwe casus of vraag invoert, vergelijkt het model die met alles wat het eerder zag en genereert het een antwoord: een samenvatting, een risicoscore, of bij generatieve AI zoals ChatGPT een compleet nieuwe tekst.

Nog eenvoudiger gesteld: denk aan de woordvoorspeller op je telefoon. Typ je 'Ik ga naar de', dan stelt je toestel 'winkel' of 'dokter' voor. Je telefoon snapt niet wat je van plan bent, hij heeft alleen gezien dat na die woorden vaak 'winkel' komt. Generatieve AI, zoals ChatGPT, doet precies datzelfde, maar dan op steroïden. Het heeft niet één telefoon vol berichten gezien, maar zowat het halve internet. Woord voor woord raadt het wat logischerwijs volgt, en zo bouwt het een hele brief, een contract of een pleitnota op. Het klinkt vloeiend en overtuigend, maar het is goed je te realiseren dat AI woorden kiest die statistisch goed passen, niet woorden waarvan het weet dat ze waar zijn. Daarom citeert het net zo vlot een bestaand arrest als een volledig verzonnen arrest. Voor de machine voelt dat hetzelfde.

Wat heel belangrijk is om te onthouden, is dat AI niet echt begrijpt. Het heeft geen bewustzijn, geen moreel kompas, geen benul van rechtvaardigheid of intentie. Het is

een extreem geavanceerde patroonherkenner en tekstgenerator. Het kan briljant lijken, maar het kan ook hallucineren (dingen verzinnen die niet kloppen), bias overnemen uit de data en context missen die een mens wél ziet. Een advocaat redeneert vanuit regels en beginselen naar een conclusie. AI rekent vanuit patronen naar een waarschijnlijkheid. Dat is een fundamenteel verschil.

In de rest van dit hoofdstuk duiken we in concrete toepassingen van AI. We bespreken wat werkt en wat niet.

Soorten AI: een kort overzicht

Niet alle AI is hetzelfde. Voor de juridische praktijk zijn vooral deze soorten relevant:

- Regelgebaseerde AI werkt met vaste regels die mensen hebben geprogrammeerd ('als X, dan Y'). Voorspelbaar en controleerbaar, maar inflexibel. Denk aan oudere documentautomatisering.
- Machine Learning leert patronen uit data. Wordt gebruikt voor classificatie van documenten, herkenning van clausules of risicoscores.
- Generatieve AI maakt nieuwe tekst: conceptcontracten, samenvattingen, conceptadviezen. Dit is de technologie achter ChatGPT, Claude en de meeste huidige legal-AI-tools.
- Predictieve AI voorspelt uitkomsten op basis van historische data (bv. slagingskansen of schadebedragen).
- Hybride systemen zijn een combinatie van bovenstaande technieken.

Scenarioanalyse

Een van de nuttigste toepassingen van generatieve AI is het doordenken van scenario's. De vraag is dan niet zozeer wat de rechter uiteindelijk beslist, maar welke route jij zelf het beste kan kiezen. Daar is generatieve AI heel sterk in. Je hebt namelijk geen perfecte dataset nodig, maar een slimme sparringpartner die met je meedenkt.

Stel, je cliënt is een middelgroot bedrijf dat ruzie heeft met een leverancier die ondeugdelijke goederen leverde. Je twijfelt tussen drie routes: meteen dagvaarden, onderhandelen over een schikking, of eerst een minnelijke oplossing zoeken om de zakelijke relatie te sparen. Je voert de feiten en het doel van je cliënt in en vraagt AI om elke route uit te werken: wat is ervoor nodig, wat kost het ongeveer, hoelang duurt het, en wat is het beste en het slechtste geval? In een paar minuten heb je drie scenario's netjes naast elkaar, inclusief de afwegingen die je anders op een kladblok had staan.

En dan komt het sterkste deel: vraag AI vervolgens om jouw voorkeursstrategie onderuit te halen, alsof het de advocaat van de tegenpartij is. Waar zitten de gaten? Welk argument heb je over het hoofd gezien? Zo gebruik je AI niet als orakel dat de knoop doorhakt, maar als sparringpartner die je denkwerk scherper maakt. De keuze welke strategie het beste past, blijft bij jou: jij kent je cliënt, het dossier en het echte doel achter de zaak. AI maakt de afwegingen alleen sneller zichtbaar.

Jurisprudentieanalyse

Waar AI nu al concreet waarde levert, is bij het doorzoeken en samenvatten van grote hoeveelheden rechtspraak. Tools als Lexis+ AI, CoCounsel, Harvey en Bloomberg Law scannen miljoenen arresten, vinden relevante zaken, vatten ze samen en suggereren argumenten of citaten. Werk waar een jurist vroeger uren of dagen mee bezig was, is in minuten gedaan. Er is echter één grote kanttekening, die we inmiddels al meermaals tegenkwamen: deze modellen hallucineren. Ze verzinnen soms arresten die niet bestaan, met een verwijzing en al. Het beruchtste voorbeeld komt uit New York, waar twee advocaten in de zaak Mata v. Avianca een pleidooi indienden vol door ChatGPT verzonnen uitspraken en daarvoor door de rechter werden bestraft. En zoals je verderop leest, gebeurde precies hetzelfde bij het hof van beroep in Gent. De regel is simpel: laat AI het onderzoek uitvoeren, maar controleer elke bron zelf voordat je hem gebruikt. Want niet de machine is aansprakelijk, maar jij, de jurist die het stuk ondertekent.

Due diligence

Bij due diligence, het grondige onderzoek naar een bedrijf of transactie, moeten duizenden documenten worden doorploegd: contracten, jaarrekeningen, IP-rechten, compliancedossiers. AI scant die berg in een virtual data room, haalt de relevante clausules eruit, markeert risico's en maakt samenvattingen. Tools als Kira (Litera), Luminance en Diligen doen in uren waar een team anders weken over deed. Niet alleen in de Verenigde Staten, ook hier. Het Vlaamse Emma Legal, opgericht door Rick Van Esch en

Pieter Buteneers, richt zich volledig op de due diligence bij fusies en overnames: het signaleert ontbrekende stukken, controleert clausules over tientallen talen heen en giet alles in een red flag-rapport.

Due diligence is misschien wel de meest volwassen en minst risicovolle toepassing die er nu is. AI doet het voorwerk, een mens beoordeelt de gemarkeerde punten. Het risico van een hallucinatie is klein zolang de jurist de eindcontrole houdt, en de tijdwinst is enorm. Precies om die reden worden due diligence-tools inmiddels breed ingezet bij de grotere kantoren in Nederland en Vlaanderen.

Ethische en juridische uitdagingen van AI

AI brengt enorme kansen, vooral in snelheid en efficiëntie, maar roept ook serieuze ethische en juridische uitdagingen op. De belangrijkste uitdagingen bevatten mogelijke bias en discriminatie, transparantie, hallucinaties, verantwoordelijkheid en privacy.

Bias en discriminatie

AI-systemen leren van historische data, en als die data vooroordelen bevatten (bv. meer veroordelingen bij bepaalde groepen), reproduceert AI die bias. Dat leidt tot oneerlijke uitkomsten in sollicitatieprocedures, kredietscores of zelfs justitiële beslissingen. De Toeslagenaffaire in Nederland is een klassiek voorbeeld: het risicoprofileringsalgoritme van de Belastingdienst discrimineerde op nationaliteit, met dramatische gevolgen voor duizenden gezinnen.

Transparantie

Veel AI-modellen zijn 'black boxes': we zien het antwoord, maar niet altijd waarom het precies zo uitkomt. Dat ondermijnt het vertrouwen en vooral in hoogrisicotoepassingen zoals rechtspraak, medische diagnoses en kredietbeslissingen is dat onaanvaardbaar. Een beslissing die niemand kan uitleggen, is er eigenlijk geen.

Hallucinaties

Generatieve AI verzint soms feiten met grote overtuigingskracht: neparresten, verzonnen citaties of foute interpretaties.

Verantwoordelijkheid

Wie is aansprakelijk als AI een slechte beslissing neemt en daardoor bijvoorbeeld een nadelig contract wordt afgesloten? De gebruiker, de ontwikkelaar, het bedrijf? Eenduidige regels zijn er anno 2026 nog niet, en de rechtszaken en sancties stapelen zich op.

Privacy

AI slurpt data: hoe bescherm je privacy in een wereld van constante monitoring? Deepfakes en misbruik van persoonlijke data blijven een groot risico.

Hallucinaties en de casus aan het hof van beroep Gent

Een van de meest spraakmakende voorbeelden van de risico's van AI in de advocatuur vond plaats in 2025 bij het hof van beroep in Gent. Een advocaat diende een schriftelijk pleidooi in van zeven kantjes ter ondersteuning van zijn cliënt. Het document was grotendeels opgesteld met een generatieve AI-tool. In het pleidooi werden meerdere arresten en rechtspraak aangehaald ter onderbouwing van het argument. Na controle bleek echter dat alle geciteerde arresten en rechtspraakverwijzingen volledig verzonnen waren. Geen van de genoemde zaken bestond, de aangehaalde overwegingen kwamen niet voor, en sommige vermeende arresten waren zelfs van niet-bestaande data en kamers.

Het hof van beroep Gent reageerde scherp. In een tussenarrest berispte het de advocaat formeel. Het hof benadrukte dat het gebruik van AI op zichzelf niet verboden is, maar dat de advocaat persoonlijk en volledig verantwoordelijk blijft voor de juistheid en deugdelijkheid van de ingediende stukken. Het hof stelde expliciet dat het indienen van een pleidooi met verzonnen rechtspraak een ernstige inbreuk vormt op de deontologische plichten van de advocaat, met name de zorgvuldigheid en de waarheidsplicht.

Deze zaak illustreert dat AI een hulpmiddel mag zijn, maar nooit een vervanging van het eigen kritische oordeelsvermogen van de advocaat. Het hof van Gent maakte duidelijk: de verantwoordelijkheid ligt niet bij de machine, maar bij de jurist die het stuk ondertekent.

Database van Damien Charlotin

Damien Charlotin is een Franse advocaat, datawetenschapper en onderzoeker (o.a. verbonden aan HEC Paris) die zich specialiseert in AI, recht en de interactie daartussen. Hij startte in 2025 een database met een openbare, doorlopend bijgewerkte verzameling van gerechtelijke uitspraken wereldwijd waarin AI-hallucinaties (of vermoedelijke hallucinaties) een rol speelden in juridische stukken of procedures. Over 2025 alleen al bevat de database honderden uitspraken waarin een rechter of tribunaal vaststelt dat een partij AI-gegenereerde hallucinerende inhoud heeft gebruikt: verzonnen jurisprudentie/arresten, nepcitaties, misrepresentaties van bestaande zaken of andere onjuiste feiten/argumenten.

AI en rechtspraak: vrienden of vijanden?

Een fundamenteel probleem dat de effectieve inzet van AI in de rechtspraak ernstig belemmert, is het gebrek aan open data. AI-tools zoals predictive analytics, case law analysis en due diligence gedijen op grote, kwalitatieve datasets van vonnissen, arresten en jurisprudentie. Zonder vrije toegang tot die data blijft AI beperkt tot oppervlakkige toepassingen.

In Nederland is er wel enige vooruitgang, maar verre van ideaal. Via rechtspraak.nl wordt een deel van de uitspraken gepubliceerd, gepseudonimiseerd om de privacy te beschermen. Dit is de functionele vervanger van oudere systemen zoals DUIT en de LJN-webservice. Datasets uit 1905-2021 zijn beschikbaar via platforms als DataverseNL, maar die lopen achter (tot 2022) en dekken niet alle zaken. In 2026 is er een nieuwe wet (onder de Wet open overheid), die hopelijk meer transparantie brengt, maar tot nu toe is slechts een fractie van de vonnissen openbaar. Dat maakt het trainen van AI-modellen moeilijk: zonder complete data mist AI patronen in nichegebieden zoals familierecht of kleinere civiele zaken.

In Vlaanderen is de situatie nog problematischer. Vonnissen zijn vaak niet vrij toegankelijk; ze zitten achter betalende muren of zijn beperkt tot geconsolideerde wetgeving via Justel. De website van Hoven & Rechtbanken biedt algemene info, maar geen uitgebreide open databank voor

jurisprudentie. EU-gerelateerde ontwikkelingen (zoals via ECHR) helpen, maar nationaal blijft het fragmentarisch. Dat gebrek aan open data blokkeert AI-toepassingen: hoe kan je betrouwbare predictive models bouwen als je niet alle relevante arresten hebt?

Zijn AI en rechtspraak dus vrienden of vijanden? In potentie zijn het vrienden: AI kan rechters helpen met snellere analyses, burgers met betere toegang tot recht en juristen met efficiëntere research. Maar nu zijn ze vaak vijanden: het gebrek aan open data leidt tot incomplete modellen, bias door selectieve datasets en frustratie over onbenut potentieel. Zonder open data blijft AI een hulpmiddel voor de happy few met toegang tot databases, in plaats van een democratiserende kracht.

Ervaringen uit de praktijk: AI en rechtspraak in Nederland versus Vlaanderen

Hoe AI op dit moment (anno 2026) een plek heeft binnen de rechtstelsels van Nederland en Vlaanderen, brengen we in beeld aan de hand van twee gesprekken. Aan Nederlandse zijde spraken we met Jos Smits, programmamanager AI bij de Raad voor de rechtspraak. Aan Vlaamse zijde met Michel Oosterlinck, eerste voorzitter van het hof van beroep Gent.

Twee rechtspraken, dezelfde fundamentele vraag: hoeveel van het oordeel mag naar de machine, en wie bewaakt de rest?

Over Michel Oosterlinck

Michel Oosterlinck is sinds eind 2023 eerste voorzitter van het hof van beroep Gent en voert een uitgesproken innovatieagenda. Zijn strategische doelstellingen richten zich op verzelfstandigd beheer en een 4P-rechtspraak: persoonlijk (de rechtzoekende), participatief (overleg), preventief (informatie en kwaliteit) en predictief (innovatie). Hij roept expliciet op om zeggenschap over de eigen juridische data te behouden.

Over Jos Smits

Jos Smits is sinds 2020 strategisch adviseur IT bij de Raad voor de rechtspraak en leidt sinds 2025 het landelijke AI-programma van de Nederlandse Rechtspraak. Hij probeert de kansen van AI te omarmen, terwijl de risico's worden vermeden. Hij blijft ver weg van de ontwikkeling van een robotrechter en waarschuwt consequent tegen afhankelijkheid van big tech. Zijn AI-programma richt zich op drie pijlers: onderzoeken aan welke hulpmiddelen behoefte is, inzicht krijgen in hoe procespartijen AI al gebruiken (van automatisch gegenereerde pleidooien tot gemanipuleerd bewijs), en de AI-geletterdheid van de medewerkers vergroten.

In de volgende paragrafen komen beide heren aan het woord over waar AI in de praktijk al wordt ingezet, waar de grenzen liggen en hoe zij de toekomst van de rechtspraak zien in een tijdperk waarin machines steeds meer kunnen, maar de menselijke verantwoordelijkheid onverminderd blijft.

Waarom AI anders is dan alles ervoor

AI heeft de juridische wereld opgeschud. Er poppen allerlei AI-initiatieven op in het recht. Is er echt een revolutie gaande in de normaal gesproken zo conservatieve sector?

Jos Smits legt uit waarom AI de (juridische) wereld zoveel harder raakt dan eerdere technologische ontwikkelingen. Alle vorige technologische golven raakten vooral de 'blue-collar worker': machines namen zwaar en repetitief fysiek werk over. AI is de eerste echte technologische verandering die het witteboordenwerk raakt. 'Voor het eerst raakt technologie het denkwerk,' zegt Jos. Vakmensen die decennialang bijna immuun leken voor nieuwe technologie, worden nu wél bereikt. Dat verklaart volgens hem de onzekerheid die onder juristen wordt gevoeld. Hetzelfde zie je in de universitaire wereld: eerdere technologische vernieuwingen hebben die wereld nauwelijks geraakt. AI doet dat wel.

Zelf zie ik in deze analyse een diepere oorzaak. De advocatuur doet al bijna 150 jaar vrijwel hetzelfde in vrijwel hetzelfde verdienmodel. Alleen de prijzen zijn hoger geworden. Men is niet gewend te anticiperen op economische en technologische verandering. Kijk je naar hoe de gelden in de meeste kantoren worden verdeeld, dan is dat overwegend op korte termijn. Er is weinig langetermijnvisie, weinig strategie. Juristen zijn vaak echte vakidioten en deskundig uitmuntend, maar er zijn er relatief weinig die echt

vooruit kunnen kijken. Hoe AI vooralsnog wordt ingezet in het recht, wordt daardoor nauwelijks gevormd door strategie, maar door FOMO – *fear of missing out*. En dat is een heel slechte drijfveer.

Twee stelsels, twee snelheden

In Vlaanderen en België is de digitale uitgangspositie van de rechtspraak lastiger dan in Nederland. Michel Oosterlinck schetst een geschiedenis van mislukte grote informaticaprojecten. De kern van het probleem komt voort uit het feit dat elke entiteit met een eigen dossierbeheersysteem werkte. Ondernemingsrechtbank, rechtbank van eerste aanleg, hoven: ze gebruiken allemaal hetzelfde Gerechtelijk Wetboek, maar ieder via een eigen systeem. Veel daarvan draaien inmiddels op achterhaalde technologie. Daarnaast heeft België te maken met drietaligheid: elk computersysteem moet in het Nederlands, in het Frans én soms ook in het Duits. Sinds 2021 wordt gewerkt aan één casemanagementsysteem, dat JustCase genoemd wordt, dat nu langzaam wordt ingevoerd en de basis moet worden.

De covidpandemie was zowel een vloek als een zegen. België zat financieel in zwaar weer. Europa stelde herstelfondsen beschikbaar om de overheid te digitaliseren, inclusief justitie, met heel strakke deadlines. Die deadlines werden soms moeilijk gehaald en de financieringen kwamen onder druk. ‘We zitten nu echt in die transitie,’ zegt Michel. ‘We werken nog deels op papier en deels met nieuwe applicaties die vaak nog maar suboptimaal werken.’

Michel ervaart ook weerstand onder de collega’s, die hij illustreert met een treffend voorbeeld. Pas vier jaar geleden werden magistraten verplicht om met een officieel just.fgov.be-adres te werken. Tot die tijd werden e-mailadressen van Hotmail of Gmail getolereerd. Het argument van collega’s tegen het officiële e-mailadres was: ‘Ik vertrouw de computers niet, de servers staan bij de FOD Justitie, dat is de uitvoerende macht.’ Als rechterlijke macht moet je daar kritisch tegenover staan, erkent Michel, maar dit sentiment bepaalt wel de houding ten opzichte van nieuwe technologie en ook AI in de rechtspraak. Hij besloot bij de basis te beginnen en liet interne opleidingen geven over Teams, Outlook en SharePoint, waaruit duidelijk bleek dat bepaalde collega’s nog lang niet digitaal geletterd zijn. Hij start nu met een AI-basistraining, vooral gericht op bewustwording. ‘Veel van de collega’s zijn ten aanzien van de inzet van AI onbewust onbekwaam.’

In het College van hoven en rechtbanken wordt beleid uitgezet. Ze zijn bezig met HR, organisatiebeheersing, integriteitsbeleid, uniforme statistieken, communicatie. IT is een van de vele projecten. ‘We moeten nadenken over waar de rechtspraak in 2035 voor wil staan, welke dienstverlening we dan aan de burger willen aanbieden. En daar zijn we veel te weinig mee bezig. We zijn daar simpelweg nog niet,’ meent Michel.

De hoge werkdruk biedt weinig ruimte. Op hofniveau worden correctionele zaken binnen een jaar afgerond, wat acceptabel lijkt. Burgerlijk is het moeilijker: in zo’n 70% van de burgerlijke zaken is de doorlooptijd wel achttien maanden. Oosterlinck zou dat graag naar een jaar brengen, maar met de huidige bezetting lukt dat niet.

Wanneer we de Nederlandse situatie naast de Belgische leggen, stelt Jos dat het grootste verschil in de structuur zit. De Raad voor de rechtspraak is een groot orgaan dat ook alle faciliteiten organiseert. IT en facilitaire zaken komen niet van het departement, maar zijn van de rechtspraak zelf en worden door de rechtspraak zelf bestuurd. Dat scheelt enorm in wantrouwen.

Waarom gaat de digitale ontwikkeling dan ook in Nederland nog traag? Jos geeft twee inzichten. Ten eerste is de traagheid deels het doel. Complexiteit is inherent aan een democratische rechtsstaat, met checks and balances, onafhankelijke rechtbanken. ‘Je kan zeggen dat we moeten harmoniseren, maar daarmee haal je je robuustheid onderuit: wat centraal aan te sturen is, is ook makkelijker ongewenst aan te sturen. Je zou maar eens een verkeerde regering hebben. Dan ben je heel blij dat verandering lastig is.’ Ten tweede: ‘Juristen en IT’ers zijn exact dezelfde soort mensen, ze bedienen zich alleen van een ander perspectief. Beiden stellen altijd de vraag: ja maar wat als? Elke uitzondering moet gemodelleerd worden. Het zijn allemaal perfectionisten. Zet die bij elkaar en pragmatiek is heel ver weg.’

Tegelijkertijd moet Jos collega’s juist afremmen. Ze vragen waarom ze ChatGPT niet mogen gebruiken om een vonnis te schrijven, en dan moet hij als techneut aan een rechter uitleggen waarom dat juridisch niet kan. Ook Jos herkent dat de adoptie van AI vooral wordt gedreven door FOMO. Het meest gehoorde argument is dat de advocatuur harder gaat en dat de rechtspraak achterop raakt.

‘Ze zetten het neer als een wedstrijd. Sinds wanneer zitten wij in een wedstrijd? Wij hebben een monopolie.’ Bij een commercieel bedrijf snapt hij het, bij de rechtspraak niet. En dan is er nog het gevoel dat het inrichten van een efficiënte organisatie sowieso

bemoeilijkt wordt: ‘We zijn geen koekjesfabriek, en hoezo moet iets efficiënt? Elke zaak staat op zichzelf.’

Het echte effect van AI op de rechtspraak

Jos relativeert het probleem waar de sector het meest over praat. ‘Het meest in het oog springende vind ik eigenlijk het minst relevant: de verwijzingen naar arresten die niet blijken te bestaan. Die hallucinatie, daar komen we wel overheen,’ zegt hij. ‘Dat is een kwestie van een pleidooi goed lezen en de advocaat op zijn kop geven.’

Hij ziet een groter probleem: twee trends die de doorlooptijden serieus opjagen. De eerste is de explosie van de omvang van dossiers. Rechthebbenden halen in plaats van drie argumenten er zestig aan, waarvan er tien tegenstrijdig zijn aan het punt dat ze willen maken. En de rechter is verplicht op elk argument te antwoorden. Het enige instrument dat een rechter daartegen heeft, is misbruik van recht, en dat is een heel zwaar middel. De tweede trend is de enorme toename van zaakstromen. Er worden geautomatiseerde dagvaardingen uitgebracht door no cure no pay-bedrijven. En afgaande op zijn gesprekken met publieke uitvoeringsdiensten, verwacht Jos eerlijk gezegd dat er nog een enorme berg aankomt: die diensten worden nu al overspoeld met geautomatiseerde bezwaarschriften. Die bulk komt over een paar maanden bij de rechtspraak binnen.

> *Het netto-effect van AI op de Nederlandse rechtspraak is op dit moment dat we het veel drukker krijgen en dat de achterstanden gaan oplopen.*

‘Het netto-effect van AI op de Nederlandse rechtspraak is op dit moment dat we het veel drukker krijgen en dat de achterstanden gaan oplopen.’ Geen efficiency, geen versnelling, maar meer werk.

Wanneer Jos met gerechten in gesprek is, gaat het binnen twee minuten over wanneer zij nu eindelijk tooltjes mogen gebruiken. Terwijl de andere vraag – hoe blijven wij weerbaar tegen AI-gebruik dat de positie van de rechtspraak ondermijnt? – naar zijn idee veel fundamenteler is. Dat krijgt hij lastig tussen de oren. Men lijkt blind op compliance en op tooltjes.

Jos’ stelling is helder: ‘Je moet rechters niet leren prompten. Je moet rechters leren AI te herkennen en te doorgronden of het de rechtsbeginselen ondermijnt of niet. En als het ondermijnt, moet je optreden.’ Zijn overtuiging is dat de uitdaging van vandaag er niet in zit hoe de rechtspraak zelf AI gaat gebruiken, maar hoe we artikel 6 EVRM – het recht op een eerlijk proces – kunnen blijven waarborgen in een tijd waarin onze omgeving massaal AI gebruikt.

Michel geeft aan dat dat in België ook speelt, maar net iets anders. Procedures kunnen niet automatisch worden gedagvaard en er zijn geen no cure no pay-bedrijven die massaal zaken initiëren. Er is dus geen enorme toename van het aantal procedures. Wel explodeert de omvang van dossiers. Conclusies worden langer. Advocaten gebruiken AI. Voor magistraten is dat frustrerend. Bij het hof van beroep Gent zijn er geen beperkingen: conclusies van vijftig, zestig, zeventig bladzijden per partij worden eerder regel dan uitzondering. Bij een commercieel geschil wordt het ondoenbaar, en dan begrijpt Michel de roep om samenvattende AI. Michel waarschuwt bij het samenvatten: ‘Vat je zelf samen, dan zijn alle filters die daarbij komen ook van jou.’ Inhoudelijk is zijn advies: je moet niet te veel tijd steken in het weerleggen van elk argumentje. Focus op de kernargumenten.

Jos ziet ook een positieve kant: AI verlaagt de drempel naar het recht. Toegankelijkheid is een van de doelstellingen van de rechtspraak: ‘Hoe zorgen we dat burgers die zelf procederen tools gebruiken die goed zijn?’ Iemand die het Nederlands nauwelijks machtig is – laat staan juridisch Nederlands – maar die wel in staat is zijn klacht goed te verwoorden, is winst voor iedereen. De kwaliteit van de procedure kan juist stijgen.

RechtspraakGPT

Het beleid in de Nederlandse rechtspraak is dat rechters in hun ambt geen openbare AI-tools mogen gebruiken. Vonnissen schrijven en dossiers samenvatten vallen onder de hoogrisicocategorie van de EU AI-Act, waaraan tools als ChatGPT niet voldoen. Jos beargumenteert dat een rechter moet kunnen motiveren hoe hij tot zijn oordeel komt, en hoe die systemen precies werken weten we niet. Er wordt daarom gebouwd aan een eigen chatbot: RechtspraakGPT.

RechtspraakGPT is een beveiligde, interne AI-tool die is ontwikkeld om medewerkers te ondersteunen bij niet-gevoelige taken. De tool is nu nog

in de testfase, gebruikt blackboxmodellen van OpenAI en is dus alleen bedoeld voor laagrisicotoepassingen: samenvatten, vertalen, herschrijven in begrijpelijke taal. De tool is niet voor rechterlijke oordeelsvorming. Zaakgegevens mogen er niet in.

Volgens Jos blijft de kern van het rechterlijke oordeel, de inhoudelijke beslissing en de motivering daarvan, menselijk: 'Een rechter moet kunnen motiveren hoe hij tot zijn oordeel komt. Omdat we bij huidige generatieve AI-modellen niet precies weten hoe ze tot een antwoord komen, mag dat niet.'

Vuistregels

AI rekent naar waarschijnlijkheid, jij redeneert naar rechtvaardigheid. Het model kiest woorden die statistisch passen, niet woorden waarvan het weet dat ze waar zijn.

Laat AI het voorwerk doen, maar controleer zelf elke bron. Niet de machine is aansprakelijk, maar de jurist die het stuk ondertekent. Gent en Mata v. Avianca zijn de bewijsstukken.

Gebruik AI als sparringpartner, niet als orakel. Laat het scenario's uitwerken en je eigen voorkeursstrategie onderuithalen. De keuze blijft van jou.

HOOFDSTUK 5:

DE MARKT VAN LEGAL TECH-OPLOSSINGEN

De legal tech-markt in Nederland en Vlaanderen heeft de afgelopen jaren een enorme groei doorgemaakt. Wat begon als een niche van enthousiaste pioniers rond 2010, is uitgegroeid tot een volwassen, maar nog steeds relatief klein ecosysteem in de Benelux.

De start van de legal tech-beweging in Nederland en België

De legal tech-beweging in Nederland ontstond rond 2010, België volgde rond 2015. In die periode heerste een golf van frustratie over inefficiënte processen bij advocatenkantoren, notarissen en bedrijfsjuristen: de hoge uurtarieven, het vele handmatige werk, en daarmee beperkte toegang tot recht voor mkb/kmo en particulieren. Geïnspireerd door ontwikkelingen in de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk ontstonden de eerste initiatieven tot het vinden van oplossingen, klein, enthousiast en vaak vanuit de praktijk zelf. De absolute pioniers waren (voormalige) advocaten en juristen die zelf tools bouwden om hun eigen pijnpunten op te lossen.

Een van de eerste en meest succesvolle Nederlandse legal tech-bedrijven is Clocktimizer, opgericht in 2014 door voormalig DLA Piper-advocaat Pieter van der Hoeven. Clocktimizer is een tool die kantoren helpt efficiënter te offreren en declareren. De tool maakt in dashboards voor advocatenkantoren inzichtelijk wie wat, waar, wanneer en tegen welke kosten doet, op basis van informatie uit het tijdschrijfsysteem. Een andere vroege speler is Signrequest, een oplossing voor veilige, eenvoudige, digitale handtekeningen voor contracten en overeenkomsten. In 2014 richtten Jelle van Veenen en ik Dutch Legal Tech op als platform voor ontmoetingen en kennisdeling. Wij waren een van de eerste legal innovation-community's in Europa. Onze eerste Legal Tech Meet-ups in Amsterdam trokken snel honderden deelnemers. We begonnen met de Dutch Legal Tech Award voor veelbelovende oplossingen. Die werd gewonnen door onder andere de hierboven genoemde Clocktimizer en Signrequest. Dat initiatief zijn we gestart om start-ups meer geloofwaardigheid te geven in de advocatuur. Kantoren durfden in die tijd geen zaken te doen met kleine start-ups en die onterechte angst wilden we wegnemen. Ook startten we met de Dutch Legal Tech Map om de sector van legal tech-oplossingen te visualiseren.

In België startte de legal tech-beweging iets later en focuste op contractautomatisering en compliance. De Belgische markt profiteerde van een sterke tech-hub in Gent/Leuven/Brussel. De eerste Belgische legal tech-initiatieven kwamen vaak uit de balies of universiteiten. ClauseBase, opgericht in 2018 door onder andere Maarten Truyens, een IT-rechtadvocaat, bood een AI-gedreven platform voor het opstellen, reviewen en verfijnen van contracten en juridische documenten. Het was ontworpen als een complete toolbox die binnen Microsoft Word (en Outlook) werkte, zodat juristen niet hoefden te switchen naar aparte apps. ClauseBase groeide uit tot een internationale speler en werd in december 2025 overgenomen door LawVu. Een andere vroege naam in Vlaanderen is Henchman, een in Microsoft Word geïntegreerde zoekrobot die instant clausules suggereert op basis van contracten uit de eigen database van advocaten, waarbij ik twee jaar als adviseur heb opgetreden. Henchman werd in 2024 overgenomen door het Amerikaanse LexisNexis.

Deze pioniers legden de basis voor de huidige markt in Nederland en België: een markt met een focus op automatisering van routine, compliance en efficiëntie, ontstaan vanuit de vraag: 'Hoe maken we ons eigen werk makkelijker?' En dat werkte. De markt in zowel Nederland als België groeide organisch. Financiering was echter beperkt, in tegenstelling tot de Verenigde Staten met miljardeninvesteringen.

De huidige markt: de hype voorbij

De legal tech-markt is in de Benelux nog altijd een niche, maar wel kwalitatief sterk met een focus op compliance en automatisering. Naar schatting zijn er nu (in 2026) circa honderd tot honderdvijftig actieve legal tech-bedrijven in Nederland en België samen, waarvan twintig tot dertig sterke spelers zijn.

Dé Benelux-markt bestaat eigenlijk niet. Nederland is voller: er zijn meer internationale én meer lokale aanbieders, de concurrentie is scherper en de markt beweegt sneller. België heeft een handjevol lokale spelers, maar een volwassener start-upklimaat. Waar de legal-AI-oplossingen eerst een beetje achterbleven ten opzichte van Nederland, is er met partijen zoals Nexa Legal en Emma Legal een behoorlijke inhaalslag ingezet. De exit van Henchman voor 160 miljoen euro en de herinvestering van dat kapitaal door de founders laten zien dat er een werkend kapitaalcircuit is dat in Nederland grotendeels ontbreekt.

Welke probleem lossen Nexa legal en Emma Legal op?

Nexa Legal: technologiepartner voor advocatenkantoren in advies en litigation. Nexa combineert gespecialiseerde AI, diepgaande integraties met bestaande systemen en persoonlijke begeleiding. De AI-assistent vat omvangrijke dossiers samen, versnelt research en helpt de argumentatie op te bouwen. Zo stellen advocaten juridische adviezen en conclusies slimmer en efficiënter op. Nexa helpt kantoren de overstap te maken naar een nieuwe manier van werken: minder uitvoerend werk, meer ruimte voor strategie en menselijke interactie, en groeien zonder evenredig meer mensen aan te nemen.

Emma Legal: AI-werkomgeving voor legal due diligence bij fusies en overnames, voor corporate advocatenkantoren, investeringsfondsen en in-house juristen. Emma koppelt rechtstreeks aan de dataroom, zodat advocaten altijd met de nieuwste stukken werken. Het platform signaleert ontbrekende of onvolledige documenten op basis van de informatieverzoeklijst, markeert juridische risico's zoals afwijkende clausules en bundelt alle bevindingen in een overzichtelijk dashboard. De juridische beoordeling blijft bij de advocaat. Zo wordt een proces dat normaal weken kost teruggebracht tot een analyse van uren, met minder zoekwerk en meer tijd voor de inhoud.

De bovenlaag is wel gedeeld. Grote kantoren in beide landen kiezen vrijwel unaniem voor dezelfde internationale merken, op dit moment vooral Legora en Harvey. Die keuze is zelden gebaseerd op een eigen, scherpe beoordeling. Het is een referentiemarkt: 'Als andere kantoren het hebben gekozen, zal het wel goed zijn.' Of een veilige keuze: 'Een groot label met veel kapitaal erachter zal wel deugen.' Beide redeneringen vervangen het eigen oordeel. En daar zit het probleem: bij de meeste kantoren ontbreekt de competentie om zelf te beoordelen wat goed is.